

12 MARS 2020

UTVÄRDERING AV ESF- PROJEKTET NORDOST

PM 2

UTVÄRDERARE:

Ann Jansson
Emma Jensen
Gordon Hahn

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	3
1.2 PROJEKTETS PROBLEMBAKGRUND.....	3
1.3 INNEHÅLL.....	3
2. OBSERVATION	4
2.1 INTRODUKTIONSTILLFÄLLET	4
2.2 ÅTERTRÄFFTILLFÄLLENA.....	4
2.3 REFLEKTIONER FRÅN OBSERVATIONER.....	4
3. METODUTVECKLING	5
3.1 ARBETSSÄTT OCH METOD	5
3.2 HORISONTELLA KRITERIER	6
3.3 TESTVERKSAMHET – VÅGA PROVA.....	7
4. REKOMMENDATIONER	8

1. INLEDNING

Projekt Nordost ägs och bedrivs av Samordningsförbundet Göteborg, vilket är en gemensam organisering mellan arbetsförmedling, försäkringskassa, region och kommun (i detta fall stadsdelarna Angered och Östra Göteborg). Samordningsförbundet är en kommunal samordningsorganisation inom Sverige som finansierar samordnade rehabiliteringsinsatser från samhällets sida. Syftet är att förhindra eller förkorta sjukskrivningar och arbetslöshet, bland annat genom tidigt stöd och förebyggande insatser. Den samverkan som samordningsförbundet möjliggör förhindrar också att människor hamnar i en rundgång mellan olika myndigheter.

Projektet syftar till att utveckla Samordningsförbundets möjligheter att fånga upp och stödja målgruppen utrikes födda kvinnor och/eller långtidsarbetslösa som har behov av samordnad arbetslivsinriktad rehabilitering för att närma sig eller nå arbetsmarknaden. Projekt Nordost har ett tydligt fokus på att sammankoppla hälsofrämjande insatser med aktiviteter inriktade på arbete och studier. En stor delaktighet från projektdeltagarna eftersträvas och ska göra att stödet blir så individuellt utformat som möjligt. Varje deltagare har tillgång till rehabiliteringsvägledare, hälsoutvecklare och arbetsmarknadscoacher för att få stöttning i att gå från passivitet till aktivitet.

1.2 Projektets problembakgrund

Bakgrunden till projektet grundar sig i att det finns stora skillnader när det gäller sysselsättning och arbetslöshet mellan inrikes och utrikes födda, särskilt vad gäller kvinnor. För nyanlända kvinnor tar det i genomsnitt 9–11 år att etablera sig på arbetsmarknaden, medan motsvarande siffra är 3–7 år för nyanlända män. Nationella siffror visar att 90 dagar efter att en individ har lämnat etableringen är 36 procent av männen i studier eller arbete medan endast 21 procent av kvinnorna har kommit i studier eller arbete. De konsekvenser som arbetslösheten för med sig (socialt och ekonomiskt) drabbar inte bara den som är arbetslös utan hela familjen. Ojämlikhetsmönstren och det sociala arvet färgar även nästa generation och försvårar integrationen i flera led vilket leder till att utanförskapet blir svårt att bryta.

1.3 Innehåll

I detta PM presenterar vi utvärderare våra observationer av två ”gruppaktiviteter”, som genomförts för deltagarna i projektet (så kallad gruppverksamhet) samt utfallet av en gruppintervju som genomfördes i anslutning till en av observationerna. Vi har dessutom varit närvarande på en konferens med fokus på projektets metod, möjligheter/utmaningar samt en tillhörande föreläsning i utbildningssyfte. Vi utvärderare var också på plats för att ha en genomgång kring vårt uppdrag och vad vi har sett hittills. Rapporten omfattas dessutom av några sammanfattande reflektioner och rekommendationer för fortsatt drift av projektet.

2. OBSERVATION

Under första kvartalet av 2020 har vi genomfört observationer av gruppaktiviteter som tidigare inte har observerats av oss utvärderare, bland annat en introduktion och en återträff med temat psykisk hälsa.

2.1 Introduktionstillfället

Vid introduktionstillfället går vägledarna igenom vad gruppaktiviteterna innehåller, vad de innebär samt varför det är lämpligt att använda sig av gruppinsatser. Vid första tillfället med gruppen går vägledarna också igenom vilka trivselregler som gruppen behöver känna till för att tillfällena ska vara så trivsamma som möjligt för alla inblandade. Exempel på trivselregler är att alla ska få möjlighet att prata, alla ska behandlas med respekt, telefoner ska vara inställda på tyst eller avstängda. I samband med det beskriver vägledarna också att det är viktigt att det privata inte delas i rummet med de andra. Om deltagarna vill prata om något privat får de samtala med vägledarna i enrum om det i efterhand.

2.2 Återträfftillfällena

Återträffarna för varje grupp sker ett par månader efter att gruppaktiviteten har avslutats. Perioden mellan gruppaktivitet och återträff kommer att förlängas i och med förändringen i metoden som projektet gör vilket vi återkommer till i efterföljande avsnitt.

Återträffarna har som syfte att följa upp deltagarna, återkoppla i grupp vad de gör samt ta upp ämnen som deltagarna har önskat prata om. Under tiden som går mellan gruppaktivitet och återträffarna träffas vägledarna och deltagarna individuellt. Detta är dock också i förändring då projektet kommer att låta de individuella samtalen med deltagarna börja för att övergå till gruppaktiviteter i ett senare skede.

Vid återträffen som har observerats diskuterades psykisk hälsa. Det är ett ämne som är svårt att samtala om i de flesta rum men som kanske är extra svårt i den målgrupp projektet arbetar med då många av deltagarna inte har någon erfarenhet av att tala om det trots att de själva ofta lever med psykisk ohälsa. Vid återträffen berättade vägledarna om de olika kontaktvägarna som finns till vården och vad personer kan göra själva för att ge sin psykiska hälsa de bästa förutsättningarna.

2.3 Reflektioner från observationer

Vi utvärderare anser att introduktionstillfället skulle kunna vara ett bra tillfälle att prata om hur viktigt det är att deltagarna är med i samtalen och verkligen försöker att diskutera ämnena som tas upp.

Vi upplever att det många gånger när den svenska sjukvården diskuteras i sammanhang som till exempel återträffarna i projekt Nordost, är ofta flera av personerna frustrerade över vården, eller brist på vård, som de själva eller personer i dess närhet har fått. Därför upplever vi att det kan vara bra om det ägnas mer tid åt att lyfta sådan frustration eftersom det ofta handlar om brist på kommunikation eller information. Vi upplever att

det kan finnas ett värde i att diskutera hur sjukvården fungerar just i Göteborg. Till exempel vad som händer om någon åker in till en akutmottagning och vilka patienter som ska dit för att få vård. Vilka besvär ska en person ha för att vända sig till en vårdcentral? Vilka besvär ska en person ha för att vända sig till en psykiatrisk akutmottagning? Det kan upplevas svårt eller obekvämt att samtala om sådant som inte är ens kompetensområde, men det handlar egentligen om att ge information om hur sjukvårdsprocessen fungerar i stora drag.

Eftersom projektet har arbetat med gruppaktiviteter under en längre tid, anser vi att det finns anledning att undersöka om det finns likheter och skillnader mellan grupperna gällande vad de vill att återträffarna ska handla om. På grundval av det kan personalen sedan se om det finns möjlighet att formalisera arbetet och redan inför mötet ha en uppfattning om återträffens innehåll. Genom att ta hänsyn till de ämnen som har varit mest uppskattade anser vi att det finns förutsättningar att anpassa och förbättra innehållet. När deltagarna nu får önska vad som ska avhandlas på återträffarna får de se förslag på vad som skulle kunna vara lämpliga ämnen. Vi ser en risk med det att det inte finns någon bakomliggande tanke med önskemålen utan att förslagen som personalen ger blir ledande och därför inte reflekterar det deltagarna behöver prata om.

3. METODUTVECKLING

Vid observationer av projektet har vi utvärderare fått bekanta oss främst med rehabvägledarna i projektet. Det har gett oss en djupare inblick i det initiala i projektet och början på varje individs deltagande. Sedan vi utvärderare kom in i projektet har vi följt projektets metodutveckling, vilket projektet enligt oss har kontinuerligt utvecklat. Vi uppmanar projektet att, gällande metod och dess utveckling, dokumentera så tydligt som möjligt vad projektet gör. Ett annat medskick till projektet är att våga testa och utnyttja det faktum att projektet är till för att testa en verksamhet. I det här kapitlet utvecklar vi våra tankar om metod och det vi har diskuterat tillsammans med projektet.

3.1 Arbetssätt och metod

Projektet använder sig av en förbättringstavla, "lean-tavla", vilken rehabvägledarna använder sig av i arbetsvardagen. Syftet med förbättringstavlan är att skapa tydlighet för projektmedarbetarna, för att underlätta en implementering och samtidigt skapa ett konsekvenstänk där varje medarbetare agerar metodligt. Eftersom projektet har ändrat sin metod gällande vilken ordning de olika aktiviteterna genomförs, kommer en hel del förändringar ske i metodutvecklingen. En av förändringarna är just tavlan och sättet den är uppbyggd på. Projektet har valt att kasta om ordningen vilket innebär att projektmedarbetarna kommer att lära känna deltagarna individuellt innan gruppaktiviteterna börjar. Vi upplever att detta kommer att kräva att projektet utvecklar sättet att dokumentera framgångar och utmaningar på eftersom det förmodligen kommer att vara en ganska stor skillnad i hur projektmedarbetarna upplever deltagarnas framgångar. Därför uppmanar vi projektet att tydligt dokumentera förändringar i metoden och arbetssättet, positivt eller negativt, främst med sikte på en framtida implementering.

Vi upplever att en av projektets styrkor är närheten mellan projektets medarbetare. Att ha alla funktioner samlade under ett tak gör att ärendehantering blir mer effektiv och skapar förutsättning för kommunikation på ett mycket positivt sätt. Detta nämns också vid ett par av intervjuerna vi genomfört vilket visar på att denna uppfattning också delas av projektets medarbetare. Det vi tror skulle kunna förbättras kopplat till kommunikation och dokumentation är den gentemot deltagarna. Ett par av deltagarna har beskrivit att de ibland upplever en avsaknad av mål och syfte. De nämner att de gärna skulle vilja veta mer tydligt vad alla insatser har för syfte för just deras individuella situation och hur det hjälper dem att nå deras respektive mål. En av de intervjuade deltagarna nämnde att det kan vara svårt när man har varit med i många olika arbetsfokuserade projekt och insatser att fortsätta vara målinriktad och förstå vad just den här insatsen ska leda till. Enligt respondenten är det lätt att tappa fokus och förlora hoppet om att få ett arbete. Vi utvärderare anser att detta skulle kunna avhjälpas om projektet på något sätt kunde ge varje deltagare en individuell förbättringstavla. Tavlan kan vara enkel i sin utformning och egentligen mer vara som en illustration för deltagaren, detta för att kontinuerligt förstå hur processen ser ut och bli påmind om vilka delmål och slutmål deltagaren arbetar mot.

3.2 Horisontella kriterier

Projektgruppen har genomgått utbildningsdagar kopplade till de horisontella principerna, med fokus på jämställdhet. Av de vi har samtalat med beskriver samtliga att utbildningen har lärt dem mycket som de inte visste att de behövde kunna, men är i starkt behov av. En av sakerna som nämndes som särskilt positiv var begreppet "provprata". Det vill säga ett sätt att avdramatisera samtalet och visa sig sårbar, att det är okej att inte veta allt. Det är något som vi utvärderare tror är värdefullt att ta med sig in i projektverksamheten, både medarbetare mellan, men också gentemot deltagarna. Nedan är ett par saker som medarbetarna beskrev:

De tog med sådana saker som man inte tänker på är fel, mikrohändelser i vardagen.

Man känner sig trygg i att inte veta, man kan provprata.

Man får upp ögonen för ojämlikheter.

Efter att insatserna kopplat till de horisontella kriterierna är genomförda och medarbetarna har fått smälta informationen anser vi utvärderare att det vore lämpligt att samlas för en workshop där medarbetarna får lyfta det som utbildningen har gett dem både professionellt och privat, hur det kan lyftas in i verksamheten och vad som kan användas framöver i den ordinarie verksamheten. En sådan workshop skulle vi kunna hjälpa till med. Syftet skulle i så fall vara att samla ihop lärdomarna från utbildningen men också lärdomarna från arbetet med målgruppen och vad som behövs framåt för att arbetet ska bli bättre, samt koppla samman lärdomarna från utbildningen till praktiska instrument i projektets genomförande.

3.3 Testverksamhet – våga prova

Ett viktigt medskick som vi vill trycka på och som vi också redan behandlat ovan, är att verksamheten i ett projekt är till för att testas och utmanas. Därför uppmuntrar vi projektet till öppna diskussioner om framgångar och utmaningar för att få fram förslag till förändring eller utveckling. Under ett par av observationerna som har genomförts har vi också intervjuat och samtalat med deltagare för att kunna få ta del av vad målgruppen anser om projektet. Eftersom projektet bör ses som en testverksamhet har vi bett deltagarna beskriva om det är något de saknar eller något de skulle vilja att projektet genomförde för att förbättra möjligheterna för deltagarna att närma sig arbetsmarknaden eller studier.

Även att vi upplever det mycket svårt väljer vi ändå att beskriva en viktig aspekt som framkommit vid intervjuer och samtal med deltagare. Deltagarna beskrev att det är svårt att prata om känslor när språkkunskaperna är olika. Ibland, beskrev de, att det är mycket lättare att öppna sig och berätta om sin psykiska ohälsa eller sina känslor med någon som behärskar deras språk. Att prata mer om psykisk ohälsa och var man kan vända sig vore något projektet ytterligare kan utveckla och koppla samman med de liknande insatserna som diskuteras vid återträffen. Vi har tidigare konstaterat att deltagarna upplevs som trygga med personalen, men det framkommer i samtalen med deltagarna att det vore lämpligt att testa om det går att få mer information om var de kan vända sig vid behov av hjälp med psykisk ohälsa.

I vårt senaste PM rekommenderade vi projektet att försöka skapa mer tid för deltagarna att reflektera själva, självreflektion, på grund av att språkbarriärerna gör det svårt att få igång en diskussion mellan deltagarna. Det finns ibland inte ord nog att prata om det som tas upp berättar flera av deltagarna vi har pratat med. I vissa situationer svarar deltagarna kort, jakande eller på det sättet de tror att personalen vill att de ska svara trots att de kanske inte menar det då de är rädda för att språkkunskapen skapar ett uppehåll i diskussionen eller ofrivilliga pauser. En deltagare berättar att hon inte har tillräckligt bra svenska för att prata mer utförligt. Det kan vara svårt att uttrycka känslor när språket inte hänger med. Detta har vi utvärderare tagit fasta på och uppmanar projektet att ta fram ett hjälpmedel som gör att deltagarna känner att de utvecklar svenskan. Genom att tidigt introducera olika känslouttryck i form av bilder (till exempel en ledsen person och en glad person) kan deltagarna sedan använda bilder av känslor för att kunna förklara vad de känner inför en fråga. Med tanke på att projektet ska ändra ordningen på gruppaktiviteterna och de individuella samtalen upplever vi att det bli en naturlig del i de individuella samtalen som sedan följer deltagaren fram till att de känner sig mogna att samtala utan bildernas hjälp. Projektgruppen kan själva fundera på vilka känslor eller uttryck som upplevs som speciellt viktiga att deltagarna känner till och kan använda sig av. Vi uppmanar projektet att lägga lite tid på att exempelvis ta hjälp av tolkar för att direktöversätta känslorna eller använda något deskriptivt som förklarar bilden.

Avslutningsvis kan de här bilderna komma som verktyg i frågor som exempelvis "vad innebär psykisk hälsa?" "Vad är diskriminering?" Genom att ställa frågorna och sedan fråga hur känslorna korrelerar med respektive ämne tror vi att projektet kan få fram fler tankar och fler konversationer. Det går också att använda fler bilder, ha en slags bildbank och en liten ordbok som kan introduceras tidigt för att få mer tid till deltagarnas svar.

4. REKOMMENDATIONER

Vi utvärderare anser att projektets aktiviteter är mycket positiva. Vår uppfattning är att projektet kommer att nå sina på förhand uppsatta mål. I nästa PM kommer vi att ge en bild av hur vi upplever att måluppfyllelsen ser ut och vad som kvarstår att göra med den tiden som finns. Nedan har vi listat de rekommendationer som vi löpande i detta PM har beskrivit.

- Vi rekommenderar projektet att gå in mer på djupet och diskutera hur sjukvården fungerar just i Göteborg. Frågor att besvara är till exempel vad som händer om någon åker in till en akutmottagning och vilka patienter som ska dit för att få vård, eller vilka besvär en person ska ha för att vända sig till en vårdcentral eller psykiatrisk akutmottagning. Att prata mer om psykisk ohälsa och var deltagarna kan vända sig vore också något projektet kan utveckla trots att det är något som diskuteras vid återträffen. Det kan egentligen innebära att projektet lägger mer tid på just psykisk hälsa då ämnet är komplext.
- Vi rekommenderar projektet att se om det finns likheter och skillnader mellan grupperna gällande vad de vill att återträffarna ska handla om. På grundval av det kan personalen sedan se om det finns möjlighet att formalisera arbetet och redan inför mötet ha en uppfattning om återträffens innehåll.
- Det nya sättet att arbeta på i projektet kommer kräva mycket tid till eftertanke och reflektion och därför uppmanar vi att projektet tar tillfälle i akt att utveckla sättet att dokumentera framgångar och utmaningar på eftersom det förmodligen kommer vara en ganska stor skillnad i hur de upplever deltagarnas framgångar. Därför uppmanar vi projektet att tydligt dokumentera förändringar i metoden och arbets sättet, positivt eller negativt, främst med sikte på en framtida implementering.
- Vi uppmanar också projektet att, om möjligt, göra individuella förbättringstavlor till deltagarna för att de lättare ska kunna se syftet med att delta i projektet, vilka mål och delmål de jobbar mot och få en förståelse för sammanhanget (KASAM). Den kan vara enkel i utformningen och egentligen vara utformad mer som en illustration för deltagaren.
- Med goda erfarenheter från utbildningen i jämställdhet vill vi skicka med projektet att använda sig av att "provprata" och att avdramatisera samtalen med deltagarna (inte bara om jämställdhetsfrågor utan överlag) och visa sig sårbar. Vi tror det är värdefullt att ta med sig in i projektverksamheten, både medarbetare mellan, men också gentemot deltagarna.

- Vi rekommenderar projektet att fundera på om det skulle vara nyttigt med en workshop som syftar till att samla ihop erfarenheter och lärdomar från utbildningen i jämställdhet och formalisera arbetet framåt samt koppla samman lärdomarna från utbildningen till praktiska instrument i projektets genomförande.
- Vi rekommenderar projektet att arbeta fram känslouttryck (i bildform) för att underlätta för deltagarna att beskriva hur de känner och upplever olika ämnen och frågor.